

Roll no. :
Date :

Duration -
MM - 77

1 समुचितानां पर्यायपदानां मेलनं कुरुत-

5

खण्डः क

खण्डः ख

1. जीवितम्	अत्यधिकम्
2. दुर्वहम्	कुटिलम्
3. रसालम्	जीवनम्
4. वक्रम्	दुष्करम्
5. भक्ष्यम्	आम्रम्
6. संसरणम्	सञ्चलनम्
7. भृशम्	खाद्यपदार्थम्
8. यानानाम्	इच्छामि
9. कान्तारे	वने
10. कामये	वाहनानाम्

खण्डः क
उत्तर –

1. जीवितम्
2. दुर्वहम्
3. रसालम्
4. वक्रम्
5. भक्ष्यम्
6. संसरणम्
7. भृशम्
8. यानानाम्
9. कान्तारे
10. कामये

खण्डः ख

- जीवनम्
- दुष्करम्
- आम्रम्
- कुटिलम्
- खाद्यपदार्थम्
- सञ्चलनम्
- अत्यधिकम्
- वाहनानाम्
- वने
- इच्छामि

2 समुचितानां विपर्ययपदानां मेलनं कुरुत-

5

खण्डः क

1. बहु
2. बहुदूरम्
3. बन्धो!
4. जीवितम्
5. मानवाय
6. भृशम्
7. दूषितम्
8. मलिनम्
9. मुञ्चति
10. कठिनम्

खण्डः ख

- निर्मलम्
- ग्रह्णाति
- सरलम्
- समीपम्
- न्यूनम्
- शत्रो!
- दानवाय
- अल्पम्
- अदूषितम्
- मरणम्

उत्तर खण्डः क	खण्डः ख
1. बहु	न्यूनम्
2. बहुदूरम्	समीपम्
3. बन्धो!	शत्रो!
4. जीवितम्	मरणम्
5. मानवाय	दानवाय
6. भृशम्	अल्पम्
7. दूषितम्	अदूषितम्
8. मलिनम्	निर्मलम्
9. मुञ्चति	ग्रह्णाति
10. कठिनम्	सरलम्

3 अधोप्रदत्तपर्यायपदानाम् उचितं मेलनं कुरुत-

7

खण्डः क	खण्डः ख
1. शीघ्रम्	अवलोक्य
2. उच्यते	मत्या
3. जगाद	अवदत्
4. ददर्श	उत्सुकता
5. पुरा	खादितुम्
6. सत्वरम्	भार्या
7. कौतुकम्	पश्यति
8. दृष्ट्वा	कथ्यते
9. ययौ	दृष्टवान्
10. बुद्ध्या	गतवान्
11. काननम्	सत्वरम्
12. पत्नी	शीघ्रम्
13. ईक्षते	प्राचीनकाले
14. अत्तुम्	वनम्

उत्तर- खण्डः क	खण्डः ख
1. शीघ्रम्	सत्वरम्
2. उच्यते	कथ्यते
3. जगाद	अवदत्
4. ददर्श	दृष्टवान्
5. पुरा	प्राचीनकाले
6. सत्वरम्	शीघ्रम्
7. कौतुकम्	उत्सुकता
8. दृष्ट्वा	अवलोक्य
9. ययौ	गतवान्
10. बुद्ध्या	मत्या
11. वनम्	काननम्
12. पत्नी	भार्या
13. ईक्षते	पश्यति
14. अत्तुम्	खादितुम्

4 अधोप्रदत्तविपर्ययपदानाम् उचितं मेलनं कुरुत-

6

खण्डः क	खण्डः ख
1. अत्तुम्	पतिः
2. बध्यते	बुद्धिमान्
3. पुरा	मुक्त्वा
4. वनम्	गृहम्
5. पत्नी	आगच्छसि
6. गच्छसि	भवती
7. बद्ध्वा	समीपात्
8. सत्वरम्	पृष्ठतः
9. दूरात्	अधुना
10. बुद्धिमती	पातुम्
11. भवान्	शनैः शनैः
12. अग्रतः	मुच्यते

खण्डः क	खण्डः ख
उत्तर –	
1. अत्तुम्	पातुम्
2. बध्यते	मुच्यते
3. पुरा	अधुना
4. वनम्	गृहम्
5. पत्नी	पतिः
6. गच्छसि	आगच्छसि
7. बद्ध्वा	मुक्त्वा
8. सत्वरम्	शनैः.शनैः
9. दूरात्	समीपात्
10. बुद्धिमती	बुद्धिमान्
11. भवान्	भवती
12. अग्रतः	पृष्ठतः

5 अधोलिखितपदानां तेषां पर्यायपदैः सह मेलनं कुरुत-

5

पदानि	पर्यायपदानि
1. यमलौ	हिमकरः
2. सूर्यः	उपाध्यायः
3. चन्द्रः	बालः
4. गुरुः	पुत्रौ
5. वयः	शङ्करः
6. शिशुजनः	युगलौ
7. पशुपतिः	भास्करः
8. भणति	आयुः
9. दारकौ	शिष्टाचारः
10. समुदाचारः	कथयति

उत्तर पदानि	पर्यायपदानि
1. यमलौ	युगलौ
2. सूर्यः	भास्करः
3. चन्द्रः	हिमकरः
4. गुरुः	उपाध्यायः
5. वयः	आयुः
6. शिशुजनः	बालः
7. पशुपतिः	शङ्करः
8. भणति	कथयति
9. दारकौ	पुत्रौ
10. समुदाचारः	शिष्टाचारः

6 अधोलिखितपदानां तेषां विपर्ययपदैः सह मेलनं कुरुत-

5

पदानि	विपर्ययपदानि
1. सरलताम्	दयालुः
2. निर्दयः	ग्राही
3. अवमानिता	निशाकरः
4. युक्तम्	सम्मानिता
5. त्यागी	अयुक्तम्
6. निर्गच्छतः	कठिनताम्
7. उपायः	आनन्दिता
8. आत्मगतम्	प्रकाशम्
9. कुपिता	आगच्छतः
10. दिनकरः	अपायः

उत्तर पदानि	विपर्ययपदानि
1. सरलताम्	कठिनताम्
2. निर्दयः	दयालुः
3. अवमानिता	सम्मानिता
4. युक्तम्	अयुक्तम्
5. त्यागी	ग्राही
6. निर्गच्छतः	आगच्छतः
7. उपायः	अपायः
8. आत्मगतम्	प्रकाशम्
9. कुपिता	आनन्दिता
10. दिनकरः	निशाकरः

7 अधोलिखितपदानां तेषां पर्यायपदैः सह उचितं मेलनं कुरुत-

7

पदानि	पर्यायपदानि
1. पपात	देवराजः इन्द्रः
2. क्रुद्धः	अपतत्
3. वासवः	कुपितः
4. कृच्छ्रेण	स्यात्
5. सञ्जातः	चिन्तयामि
6. चण्डवातेन	वेगयुता वायुना
7. शोचामि	अभवत्
8. भवेत्	सन्ततयः
9. दैन्यम्	दीनताम्
10. प्रत्यवोचत्	उत्तरं दत्तवती
11. अपत्यानि	अगच्छत्
12. भृशम्	काठिन्येन
13. अचिरात्	अत्यधिकम्
14. अगात्	शीघ्रम्

उत्तर पदानि	पर्यायपदानि
1. पपात	अपतत्
2. क्रुध्:	कुपितः
3. वासवः	देवराजः इन्द्रः
4. कृच्छ्रेण	काठिन्येन
5. सञ्जातः	अभवत्
6. चण्डवातेन	वेगयुता वायुना
7. शोचामि	चिन्तयामि
8. भवेत्	स्यात्
9. दैन्यम्	दीनताम्
10. प्रत्यवोचत्	उत्तरं दत्तवती
11. अपत्यानि	सन्ततयः
12. भृशम्	अत्यधिकम्
13. अचिरात्	शीघ्रम्
14. अगात्	अगच्छत्

8 अधोलिखितपदानां तेषां विपर्ययपदैः सह उचितं मेलनं कुरुत-

7

पदानि	विपर्ययपदानि
1. दुर्बलः	सशक्तः
2. अशक्तः	उत्थितः
3. पपात	अदैन्यम्
4. दैन्यम्	सबलः
5. रोदिमि	अभद्रे
6. पीडयति	तादृशम्
7. भद्रे	घृणा
8. एतादृशम्	आनन्दयति
9. वात्सलयम्	प्रसीदामि
10. बहूनि	सम्मुखम्
11. सत्यम्	पितुः
12. भृशम्	न्यूनम्
13. विमुखम्	असत्यम्
14. मातुः	अल्पानि

उत्तर – पदानि	विपर्ययपदानि
1. दुर्बलः	सबलः
2. अशक्तः	सशक्तः
3. पपात	उत्थितः
4. दैन्यम्	अदैन्यम्
5. रोदिमि	प्रसीदामि
6. पीडयति	आनन्दयति
7. भद्रे	अभद्रे
8. एतादृशम्	तादृशम्
9. वात्सलयम्	घृणा
10. बहूनि	अल्पानि
11. सत्यम्	असत्यम्
12. भृशम्	न्यूनम्
13. विमुखम्	सम्मुखम्
14. मातुः	पितुः

9 उचितं पर्यायमेलनं कुरुत-

5

पदानि	पर्यायपदानि
1. ध्रुवम्	दुःखम् अनुभवति
2. निमित्तः	जानाति
3. वेत्ति	कथितः
4. अवसीदति	अग्निः
5. अपगमे	गर्दभः
6. उदीरितः	समाप्ते
7. वह्निः	भाग्यात्
8. सख्यम्	कारणम्
9. दैवात्	निश्चितम्
10. खरः	मैत्री

उत्तर	पदानि	पर्यायपदानि
1.	ध्रुवम्	निश्चितम्
2.	निमित्तः	कारणम्
3.	वेत्ति	जानाति
4.	अवसीदति	दुःखम् अनुभवति
5.	अपगमे	समाप्ते
6.	उदीरितः	कथितः
7.	वह्निः	अग्निः
8.	सख्यम्	मैत्री
9.	दैवात्	भाग्यात्
10.	खरः	गर्दभः

10 उचितं विपर्ययमेलनं कुरुत-

5

	पदानि	विपर्ययपदानि
1.	आलस्यम्	प्रारम्भे
2.	अवसीदति	अनिमित्तम्
3.	अपगमे	अनीरितः
4.	निमित्तम्	प्रसीदति
5.	ईरितः	परिश्रमम्
6.	शत्रुः	मित्रम्
7.	दुर्लभः	विपत्तौ
8.	सम्पत्तौ	सुलभः
9.	वीरः	कातरः
10.	निरर्थकम्	सार्थकम्

उत्तर –	पदानि	विपर्ययपदानि
1.	आलस्यम्	परिश्रमम्
2.	अवसीदति	प्रसीदति
3.	अपगमे	प्रारम्भे
4.	निमित्तम्	अनिमित्तम्
5.	ईरितः	अनीरितः
6.	शत्रुः	मित्रम्
7.	दुर्लभः	सुलभः
8.	सम्पत्तौ	विपत्तौ
9.	वीरः	कातरः
10.	निरर्थकम्	सार्थकम्

11 अधोलिखितपदानि तेषां पर्यायपदैः सह मेलयत-

5

पदानि	पर्यायपदानि
1. वृथा	प्रकटं करोति
2. मोदध्वम्	खादति
3. आख्याति	सहसा
4. अनायासः	आनन्दं कुरुध्वम्
5. भुङ्क्ते	व्यर्थम्
6. समीपे	पार्श्वे
7. मिथः	क्षुद्र
8. तुच्छ	परस्परम्
9. पोथयित्वा	आकृष्य
10. विधूय	पीडयित्वा

उत्तर पदानि	पर्यायपदानि
1. वृथा	व्यर्थम्
2. मोदध्वम्	आनन्दंकुरुध्वम्
3. आख्याति	प्रकटं करोति
4. अनायासः	सहसा
5. भुङ्क्ते	खादति
6. समीपे	पार्श्वे
7. मिथः	परस्परम्
8. तुच्छ	क्षुद्र
9. पोथयित्वा	पीडयित्वा
10. विधूय	आकृष्य

12 अधोलिखितपदानि तेषां विपर्ययपदैः सह मेलयत-

5

पदानि	विपर्ययपदानि
1. अनृतम्	कोमलः
2. कर्कशः	प्रेमः
3. क्रोधेन	गृह्णाति
4. स्थित्वा	घृणा
5. शीतले	आयाति
6. रौद्रः	सत्यम्
7. कलहः	मधुरम्
8. ददाति	हर्षेण
9. प्रीतिः	चलित्वा
10. याति	उष्णे

उत्तर – पदानि विपर्ययपदानि

1. अनृतम्	सत्यम्
2. कर्कशः	मधुरम्
3. क्रोधेन	हर्षेण
4. स्थित्वा	चलित्वा
5. शीतले	उष्णे
6. रौद्रः	कोमलः
7. कलहः	प्रेम
8. ददाति	गृह्णाति
9. प्रीतिः	घृणा
10. याति	आयाति

13 अधोलिखितपदानि तेषां पर्यायपदैः सह मेलयत-

5

पदानि	पर्यायपदानि
1. विचित्रा	अद्भुता
2. प्रस्थितः	परिश्रमं कृत्वा
3. परिश्रम्य	अचलत्
4. शुभावहा	कल्याणप्रदा
5. मञ्जूषाम्	प्रसन्नः
6. देहम्	शरीरम्
7. मुदितः	पेटिकाम्
8. वारितः	सुगमतया
9. लीलया	आश्रयं गृहीत्वा
10. समालम्ब्य	निवारितः

उत्तर पदानि	पर्यायपदानि
1. विचित्रा	अद्भुता
2. प्रस्थितः	अचलत्
3. परिश्रम्य	परिश्रमं कृत्वा
4. शुभावहा	कल्याणप्रदा
5. मञ्जूषाम्	पेटिकाम्
6. देहम्	शरीरम्
7. मुदितः	प्रसन्नः
8. वारितः	निवारितः
9. लीलया	सुगमतया
10. समालम्ब्य	आश्रयं गृहीत्वा

14 अधोलिखितपदानि तेषां विपर्ययपदैः सह मेलयत-

5

पदानि	विपर्ययपदानि
1. भूरि	दिवसः
2. विहाय	समीपे
3. दूरे	गृहीत्वा
4. निशा	न्यूनम्
5. निष्क्रम्य	प्रविश्य
6. निर्दोषम्	जीवितः
7. हतः	दोषी
8. निजपक्षम्	अनीतिम्
9. मुक्तवान्	गृहीतवान्
10. नीतिम्	परपक्षम्

उत्तर	पदानि	विपर्ययपदानि
1.	भूरि	न्यूनम्
2.	विहाय	गृहीत्वा
3.	दूरे	समीपे
4.	निशा	दिवसः
5.	निष्क्रम्य	प्रविश्य
6.	निर्दोषम्	दोषयुक्तः
7.	हतः	जीवितः
8.	निजपक्षम्	परपक्षम्
9.	मुक्तवान्	गृहीतवान्
10.	नीतिम्	अनीतिम्